

Фото люб'язно надано автором

Володимир Лис — справжній феномен сучасності. Журналіст, драматург, прозаїк, майстер витонченого слова та глибоко народний письменник, з кожним новим романом Володимир Лис розкриває нові грані свого таланту. Перелік його винагород вражає: «Людина року», кавалер ордена «За заслуги» III ступеня, автор «Найкращого роману десятиріччя», володар численних премій

конкурсу «Коронація слова», почесний громадянин Волині...

Історія країни у жорстокому ХХ столітті — через історію однієї родини. Три покоління, три жінки, які обирають свій шлях, кохають, ненавидять, страждають і радіють...

Вона мала дивне ім'я та дивовижну долю. Дазі, тобто Даздрапермі, довелось народитися в переломні 20-ті роки ХХ століття та зазнати чимало поневірянь. Як дочка «ворога народу» вона пройшла крізь пекло дитбудинку для таких самих ізгоїв, а згодом опинилася у вирі повстанської боротьби за волю України... Її дочці Віталії теж доведеться надіти терновий вінець. Залюблена в поезію тонка естетка, вона покохає кримінального авторитета та вирушить за ним у заслання. Та чим віддячить їй коханий?.. На онуку Олесю чекають власні випробування. Разом із Майданом до її життя увірвуться кохання та отрута зради...

Ці жінки не можуть переломити хід історії своєї країни, але разом із нею вони проживатимуть життя таким, яким воно є, — з усім його болем, щастям, бідою і радістю, коли почуття терпкі й щемливі, а ніжність справді гірка...

www.trade.bookclub.ua
www.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-8772-6

9 789661 487726

ВОЛОДИМИР ЛИС
КРАЇНА ГІРКОЇ НІЖНОСТІ

від володаря премії
«ГРАНД-КОРОНАЦІЯ СЛОВА»
за найкращий роман десятиріччя

ВОЛОДИМИР ЛИС

Країна гіркої ніжності

від володаря премії
«ГРАНД-КОРОНАЦІЯ СЛОВА»
за найкращий роман десятиріччя

Вражаюча сімейна сага на тлі української історії.
Любов життя треба заслужити

ВОЛОДИМИР ЛИС

*Україна
гіркої ніжності*

РОМАН

ХАРКІВ КЛУБ
СІМЕЙНОГО
2015 ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР
Л63

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки й автор колажів *Тетяна Коровіна*

ISBN 978-966-14-8772-6

- © Лис В. С., 2015
- © DepositPhotos.com / Dubova, mpaniti, borisb17, обкладинка, 2015
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2015
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2015

А тоді промовив до учня: «Ось мати твоя!»

Євангеліє від Івана

19—27

Любіть життя, навіть якщо воно вас не любить.
Полюбить і воно вас.
Олександр Довженко

ЧАСТИНА ПЕРША БІДА І РАДІСТЬ

1

За неповні сім років до основних подій, які будуть описані тут, у луцькій квартирі, де жили тоді Олеся з мамою Вітою, вранці пролунав дзвінок у двері.

— Олесю, відчини, — гукнула мама з ванної. — Чуєш, Олеско?

«Олеско» означало, що мама гнівається. Це було трохи дивно, бо вранці мама майже ніколи не гнівалася. Навіть коли Олеся, розбуджена деренчанням будильника (його заводили нечасто, частіше вставали самі), вдавала, що спить, чи й справді поринала у солодку вранішню дрімоту. Мама в таких випадках жартома біла подушкою або лоскотала доньку за вухом чи за п'ятку.

«Олеско?» — подумала зараз Олеся. І все ж сказала, відчуваючи, що їй хочеться заперечити мамі:

— Я ще зовсім роздягнута.

— А я під душем, — відповіла мама. — То, напевне, Ліда з п'ятого поверху. Вона вчора фен позичила, бо її перегорів.

Фен — це було серйозно. Він міг мамі знадобитися, та й самій Олесі теж, хоч вона феном рідко користувалася. Волосся, її розкішна пшенична грива, мало вільно цілувати плечі.

— Добре, я зараз.

Олеся накинула на голе тіло халатика. Встигла подумати, що прикривати вже є що. І пішла відчиняти, готова скептично зирнути на Ліду з п'ятого поверху.

Та Ліди за дверима не було. Лише стара жінка з валізою стояла біля ліфта.

— Ви до нас дзвонили? — спитала Олеся.

— Так, — сказала жінка. — Вибачте, якщо розбудила. Але я гадала, що...

Олеся зрозуміла: була вже дев'ята година. Але ж сьогодні субота...

— Ви... Хочете зайти? До мами?

— Ти Олеся? — вимовила жінка з питально-ствердною інтонацією.

— Так.

— А я твоя бабуся. Дозволиш зайти?

Бабуся? То було як грім з ясного неба серед сонячного весняного ранку. Бабуся? Певно, якась родичка... Хоча звідки їй узятися?

«У мене нема бабусі, моя мама сирота», — хотіла сказати Олеся, але не сказала. Зрештою, і в сиріт бувають мами, які кидають дітей чи як там...

«Впасти і не встати. Тричі ха-ха», — подумала Олеся. Натомість сказала:

— Заходьте.

І зробила майже кніксен, який мав пригасити її збентеження. Мама дратувалася, бо чекала цю жінку?

— Будь ласка.

— У вашому краї, здається, кажуть — декую, — сказала жінка, котра щойно призначила себе Олесиною бабусяю.

«Декую — по спині голекою¹», — враз пригадалося Олесі (Олеся подумки показала язика мамі) почуте невідомо де — може, і від мами, а швидше від однокласниці родом з Полісся, котру вона звала «Ганнуся — велика надуся». Щось ще завертілося у голові: вихор наростав — збудження, збентеження.

Бабуся? У неї? Справді впасти й не встати. День сюрпризів?

Бабуся зайшла до квартири разом із валізкою. «Що там у неї, — подумала Олеся, — в моєї бабусі-агусі, сміх та й годі, певно,

¹ Гілкою (діал.).

ти сама по собі, воно тебе не може зловити, отже, ти можеш чинити як завгодно. Так я вже сама вирішила.

«Вона все знає, — подумала Олеся, і все всередині неї похололо. — Знає... Але звідки? І що мені робити? Та раптом вона нічого не знає? — Далі подумала ще химерніше. — Не було ніякої зустрічі у цій кав'ярні. Й ніякої Орловської. Ніякої Людмили. Я захова-лася від неї, від них обох з Ярославом посеред міста. І Людмила Орловська теж захищена. Від мене. І від Ярослава. Може, їй полегшало після тієї розмови... І вона думає, що я ношу її тягар?»

Бабуся Даза дивилася кудись у простір. Була десь далеко. Може, там, де лежала мама Віта. Якій було зараз так холодно й самотньо, і Олеся не могла її зігріти.

«Я зараз їй скажу, — подумала Олеся. — Про геть усе. Мені тоді полегшає»

І нічого не сказала. Олеся... Олеся боялася.

Вони допили каву і вийшли з кав'ярні.

Ось там вони вийдуть на більшу вулицю. Там, далі, зупинився той автомобіль, та машина.

Там вона дізналася правду, ще одну правду про батька. Який знову її обдурив. Який хотів виправдати себе цим псевдовикраденням.

«Я сильніша за нього», — подумала Олеся.

— Добре, що ти мене витягла на цю посиденьку, — сказала бабуся Даза.

— Посиденьки, — поправила Олеся.

— Ні, посиденьку, — вперто сказала бабуся. — Одну на двох. І не сперчайся... Бо я напилася кави на три безсонні ночі.

Даза здогадалася про стан Олесі. Вона не дарма була гарною медсестрою. Як казали їй не раз, медсестрою з кваліфікацією лікаря.

Вона дивилася на Олеся з ніжністю. Так було і на цвинтарі, й тепер, коли збиралися, щоб вертатися до Києва.

«Ця дівчина єдине, що тримає мене на світі», — подумала Даза. Подумала ще в Києві.

Думка приїхала з нею до Луцька і тепер збиралася, як і вони, назад у дорогу.

Олеся відчинила двері й побачила перед собою старого чоловіка з невеличкою валізою в руці. Старого-старого, старшого, певне, й за бабусю.

— Доброго дня, — привітався він. — Ти Олеся?

— Так, — сказала Олеся. — Доброго дня. А ви?

— А я Матвій, твій дідусь, — сказав чоловік. — Тож ти моя онучка?

— Ой, — зойкнула Олеся — і, вже трохи отямившись: — Заходьте, будь ласка.

Матвій Білітюк зайшов і побачив Дазу, котра витупцяла з кімнати. Сказав просто, з особливою ніжністю:

— Здрастуй, Любо.

— Матвій?

— Як бачиш.

Вимовив:

— Сива голубка.

— Сива. І ти теж...

«Чому Люба?» — подумала Олеся.

Тимчасом Даза і Матвій обнялися. Потім пригорнув і Олеся, яка, тулячись до двох старих людей, подумала, що світ скупий на щастя. Хоч воно і буває.

— Знаєш, мені трохи пізно переслали твою писульку, — сказав Матвій до Дази. — Бо той чоловік, що ти йому оставила, Зенько, вмер. А як мені переслали, то я не міг Стефку, жінку свою, саму оставити. Лежача вона була. Щитай, три роки чи й більше не вставала. Параліч розбив. Усе збирався поїхати, самому кортіло поїхати, самолічно добиратися і до дочки, й до тебе... Тико боявся, що як поїду, то Стефка якраз умре. Стефка моя без мене ніц не могла... Та й доглядати неї ни було кому. Родичі то повмирили, то повиїжджали. Так і задержався. А позавчора минув дев'ятий день, як вона приставилася. То я вчора й вирушив до Львова. А звідтам сьогодні рано до Луцька.

Він став знову розказувати про свою покійну дружину, про те, як вона любила суніці й чорниці, котрі там, у селі неїному, афинами називають. Уже як нічого їсти не могла, то ягоду їла. Він сам їх збирав, а потому в банках цукром пересипав. То давав жменьку тих ягід, й уже не жувала, а смоктала...

Матвій говорив і говорив, згадував, вертався до розповіді, яку щойно закінчив. Про Стефку свою, про те село в горах...

«Ніби боїться спитати», — раптом подумала Даза.

Уголос промовила:

— Роздягайся і заходь. До хати, як у вас на Поліссі кажуть.

— Ни забула, що в нас кімнату хатою звать?

— Скидай своє шаламоття, — сказала Даза, голос якої ще більше потеплів.

— Ну... І скину...

Він взявся роздягатися, скидати курточку свою, заточився, й Олеся його підтримала. Він був геть висохлий і легкий.

— Нічого, я міцний, — спробував Матвій усміхнутися.

Даза враз побачила, як молодий чоловік в одязі, пропахлому димом, лісом, листям, травою, махоркою, болотом, заходить до кімнати в сільській хаті, що правила за медпункт.

І як вона йде крізь ліс з дитиною, котру тулить до себе, побачила.

Нарешті Матвій, потупцявши перед порогом, ступив до кімнати. І завмер, бо угледів на столі портрет Віталії — «Портрет з ромашками».

Натужний напіввидих, напівзойк вирвався з його грудей:

— Маринка!..

ЗМІСТ

Частина перша. Біда і радість 9

Частина друга. Серце сьомого року..... 189

Літературно-художнє видання

ЛИС Володимир
Країна гіркої ніжності

Роман

В авторській редакції

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *Т. М. Куксова*
Художній редактор *Н. В. Переходенко*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *І. Г. Веремій*

Підписано до друку 10.02.2015. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion Pro». Ум. друк. арк. 19,32.
Наклад 10000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ВАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.
Свідоцтво ДК № 2891 від 04.07.2007 р.
www.globus-book.com

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб
“Клуб Сімейного Дозвілля”»

61140, м. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел./факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київська філія

04073, м. Київ, просп. Московський, 6, кімн. 35,
тел. +38 (067) 575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеська філія

65017, м. Одеса, вул. Малиновського, 16-А, кімн. 109
тел. +38 (067) 572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Лис В.

Л63 Країна гіркої ніжності : роман / Володимир Лис. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. — 368 с.
ISBN 978-966-14-8772-6

Три покоління однієї родини, три жіночі долі, три щемливі історії, з яких складається вже історія власної країни в жорсткому й несентиментальному ХХ столітті. Даздраперма, дочка радянського чиновника, у 30-ті роки пройшла крізь пекло дитбудинку для дітей ворогів народу, а згодом опинилася у вирі повстанської боротьби на Волині... Її донька Віталія, витончена естетка та прихильниця поезії, понесе свій хрест — кохання до кримінального авторитета та боротьбу із власною пристрастю. І навіть молодша, онука Олеся, не уникне випробувань, коли разом із Майданом до її життя ввірвуться кохання та зрада... Кожна з цих жінок проживає власне життя сповна — із його боєм і радістю, гіркою ніжністю та любов'ю, від якої, мов напнута струна, тремтить душа...

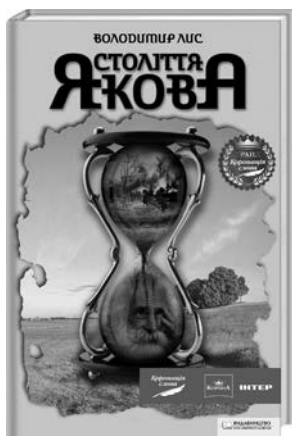
УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР

ЛІТЕРАТУРА,
ЯКОЮ МОЖНА ПИШАТИСЯ!
ВІД ПЕРЕМОЖЦЯ КОНКУРСУ
ГРАНД-КОРОНАЦІЯ СЛОВА!

Вона йде за покликом серця, помиляється сама й легко проба-чає помилки іншим, сходить на самий верх величі людського духу та падає у безодню засудження оточуючих... Карколомні події ХХ століття — війна, примусова колективізація — події, що назавжди змінили не тільки людей, а й Україну. Та у межах історії країни це лише пункт статистичних даних, за яким немає нічого, окрім чисел. А як щодо історії однієї людини, жінки, котра прагла звичайного земного щастя?

НАЙКРАЩИЙ РОМАН ДЕСЯТИРІЧЧЯ — КОРОНОВАНЕ СЛОВО, ЯКЕ ВРАЗИЛО ЛІТЕРАТУРНУ УКРАЇНУ!

У житті старого Якова Меха на короткий час, мов той метелик, з'являється дівча-приблуда. Вона питає, чи любив він колись, — і виринає десь із глибини пам'яті його кохання, і біль втрати, і круговерть війн та режимів, і радощі та горе в родині, і гріхи й каюття...

ЛІТОПИС НАРОДНОГО ДОСВІДУ, ПАМ'ЯТНИК ПРАВИЧНІЙ МУДРОСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Як треба жити людині? Де є Бог? Чого не варто боятися? Життєвий досвід на перший погляд звичайної сільської жінки, бабусі Пелагеї, — це та сама велика мудрість нашого народу. І можливість долучитися до неї — велике щастя. Ці прості рядки потрібно читати та перечитувати, повільно, наче п'єш живу воду...

